

проблеми наукових кадрів; зверненню до світового досвіду відносно питання компетенізації освіти; розробці та впровадженню підручників і посібників розвивального характеру, що сприяло розв'язанню досліджуваної проблеми через систему освіти; науково-дослідній експериментальній роботі з формування ключових компетентностей учнів; усвідомленню того, що організація навчання на засадах діяльнісного підходу, цілеспрямована робота вчителя з формування повноцінної навчальної діяльності здатні озброїти молодших школярів комплексом загальнонавчальних умінь і навичок, які забезпечують формування вміння вчитися; ефективному впровадженню інноваційних технологій навчання тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрущенко В. П. Світанок Європи: проблема формування нового учителя для об'єднаної Європи ХХІ століття / В. Андрущенко. – К. : Знання України, 2011. – 1099 с.
2. Биков В. Ю. Мета, будова і функції проектних команд зі створення е-методичних систем відкритої професійної освіти / В. Ю. Биков // Педагогічна і психологічна науки в Україні. Т. 5. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – К. : Педагогічна думка, 2007. – С. 219–231.
3. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ ст.). – К. : Райдуга, 1994. – 61 с.
4. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. – 2011. – № 7. – С. 1–18.
5. Закон України «Про загальну середню освіту» // Голос України. – 1999. – 23 червня. – С. 4–7.
6. Збірник документів МОН України з початкової освіти / упор. Л. Щербаківа. – К. : Шкіл. світ, 2005. – 128 с.
7. Клепко С. Модернізаційні процеси в сучасній освіті [Текст] / С. Клепко. – К. : Шкільний світ, 2008. – 118 с.
8. Погрібний А. Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні. Педагогічні концепції / [А. Погрібний, А. Алексюк, та ін.]. – К. : Школяр, 1997. – 149 с.
9. Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа) // Педагогічна газета. – 2002. – № 1 (91). – С. 4–6.
10. Кремень В. Інноваційна людина як мета сучасної освіти / В. Кремень // Філософія освіти. – 2013. – № 1(12). – С. 7–22.
11. Левченко Т. І. Розвиток освіти та особистості в різних педагогічних системах : монографія / Т. І. Левченко. – Вінниця : Нова Книга, 2002. – 512 с.
12. Мірошник С. І. Інновації в системі середньої загальної освіти: теоретичний аспект [Електронний ресурс] / С. І. Мірошник. – Режим доступу : <http://innovosvita.com.ua>.
13. Модернізація освіти в Україні : проект ПРООН «Освітня політика та освіта «рівний – рівному» / за ред. О. Овчарук, О. Локшиної. – К. : «К.І.С.», 2004. – 32 с.
14. Присяжнюк Ю. П. Українська освіта як традиційне явище в умовах модернізації (історико-антропологічне дослідження) / Ю. П. Присяжнюк. – Черкаси : Вертикаль, 2005. – 96 с.
15. Савченко О. Якість початкової освіти: сутність і чинники впливу / О. Савченко // Початкова школа. – 2009. – № 8. – С. 1–6.
16. Савченко О. Я. Стан і завдання реформування змісту загальної шкільної освіти / О. Я. Савченко // Педагогіка і психологія. – 1999. – № 4. – С. 6–17.

Дата надходження до редакції: 10.03.1016 р.

УДК 372.3:37.014

Галина ЄРЕМЕЙЧУК,

учитель початкових класів
Рокитнівської ЗОШ І-ІІІ ступенів №3
Рокитнівської районної ради

Тетяна ТОКАРЧУК,

учитель початкових класів
Рокитнівської ЗОШ І-ІІІ ступенів №3
Рокитнівської районної ради

ПОГЛЯДИ НА РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано сутність реформування системи початкової освіти України. Обґрунтовано необхідність перегляду змісту чинної програми початкової школи.

Ключові слова: зміст, програма, предмет, модернізація.

В статье проанализированы сущность реформирования системы начального образования Украины. Обоснована необходимость пересмотра

содержания действующей программы начальной школы.

Ключевые слова: содержание, программа, предмет, модернизация.

This paper examines the nature on the reform of primary education Ukraine. In the article the essence of the reform of primary education in Ukraine. The necessity of revision of existing content from primary school.

Key words: *content, application, object, modernization.*

Ваша сила – віра в себе.

*Ваша свобода – відповідальність
за власний розвиток.*

Ваші здібності – культура до самостворення.

А. Смоловик

Постановка проблеми. Глобальні перетворювальні процеси, що відбуваються сьогодні в житті суспільства, стосуються всіх сфер його життя та суттєво впливають на розвиток освіти.

Освіта – основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави. Основною метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу. Освіта в Україні ґрунтується на засадах гуманізму, демократії, національної свідомості, взаємоповаги між націями і народами [2].

Характеризуючи українську початкову освіту, варто зазначити, що її зміст, звичайно, потребує модернізації. Відомо, що зміст освіти повинен відповідати соціальному замовленню суспільства, а також урахувувати реальні можливості процесу навчання [3, с. 93]. До процесу оновлення змісту, передусім, відносимо осучаснення цілей початкової освіти, збагачення її змісту за рахунок упровадження нових предметів і тем, а також об'єднання наявних.

Означене питання набуває сьогодні неабиякої актуальності. У зв'язку з цим **метою нашої статті** є упровадження новітніх ідей реформування початкової освіти, що безпосередньо стосуються змісту початкової освіти.

Питання освітніх реформ, зокрема змісту освіти, та їх результати розглядали у своїх працях А. Д. Цимбалару, О. Я. Савченко, Н. М. Бібік, Л. Д. Березівська та ін.

Виклад основного матеріалу. Одним із головних аспектів реформування початкової освіти є підвищення якості її змісту.

Молодший шкільний вік – час, коли закладаються та розвиваються основи багатьох психічних якостей, відбувається становлення і формування дитячої особистості. Реформування в освіті дасть змогу не лише запобігти перевантаженню учнів, а й підготувати конкурентоспроможну особистість.

Пропонуємо увазі учительської громадськості проект реформування початкової освіти в Україні.

На нашу думку, період навчання в початковій школі повинен, як і тепер, складати чотири роки. Чому? Тому, що саме після чотирьох років навчання в початковій школі в дитини вже цілком сформовані психічні навички та навички самостійної роботи, врівноважені процеси збудження й гальмування. Основною діяльністю дитини на цьому етапі є навчання. Учень початкової школи вже розуміє своє місце в навчальному закладі, свої права та обов'язки. Він також здатний відповідати за свої дії та вчинки, у нього з'являється внутрішній план дій, рефлексія, йому притаманні самооцінка та самоконтроль.

Проблема адаптації дитини у ході переходу на новий етап розвитку в будь-якому віці викликає занепокоєння та тривогу. Тому основна робота щодо пристосування учнів, які закінчили початкову школу, до навчання в середній школі, звичайно, покладається на класних керівників і вчителів-предметників, які повинні з розумінням поставитися до адаптації дітей, не вимагати від них неможливого та непосильного.

Наступне важливе питання – наповнюваність класів. Ми вважаємо, що оптимальна кількість учнів у класі не повинна перевищувати 20. Чому? Утримати у полі зору 25, а то й більше школярів, при цьому кожного чомусь навчити, виховати й знайти до них індивідуальний підхід за умов складної програми – практично неможливо. Робота з дітьми – надзвичайно клопітка, психологічно важка праця. Працюючи зі значною кількістю дітей, навіть фізично здоровий учитель втомлюється. Адже на його плечі покладено не тільки навчання, виховання та розвиток учнів, а й безліч важливої роботи з документациєю (введення журналів, перевірка зошитів, складання календарного планування та плану виховної роботи, написання конспектів уроків тощо). То чи відповідатиме якість роботи поставленим перед педагогом завданням?

Ще одне важливе питання для розгляду – оцінювання учнів. На нашу думку, виставлення оцінок у першому та другому класах необхідно відмінити. Пояснюється це тим, що в першому класі діти лише вивчають основи грамоти, опановують уміння рахувати, адаптуються до школи, а отже, в цей період ставити оцінки недоцільно. У другому класі школярі вже засвоїли основні знання і вміння, тепер їм необхідно їх удосконалювати, тобто вони отримують радість від навчання. Можливо, не варто забирати її, адже негативні оцінки надзвичайно впливають на настрій дитини (вона стає дратівливою, невпевненою у собі). Тому, на наше глибоке переконання, учнів у першому та другому класах краще оцінювати вербально.

Хочемо також звернути вашу увагу на предмети «Основи здоров'я», «Я у світі» та «Природознавство». Ми, як і багато наших колег-початківців, підтримуємо ідею об'єднання предметів «Основи здоров'я» та «Я у світі» в один – «Світознавство», залишивши на його вивчення 2 години на тиждень. Передбачається, що цей предмет включатиме окремий розділ – «Моя родина», в якому будуть запропоновані теми, що стосуються налагодження стосунків у сім'ї, взаємовідносин дітей та батьків, знання свого роду, традицій і звичаїв родини, розв'язання конфліктів у сім'ї та ін. Щодо предмета «Природознавство», то його варто залишити як окремий курс, оскільки теми істотно відрізняються за змістом і складністю.

Важливим питанням є також об'єднання предметів «Образотворче мистецтво» та «Трудове навчання». Ми підтримуємо цю думку, але вважаємо, що на їх вивчення необхідно відвести дві години на тиждень, адже ці предмети надзвичайно цінні для розвитку дитячої творчості, дрібної моторики та мовлення. Відомо, що на дитячих пальчиках зосереджені центри мовлення і чим більше дитина буде ліпити, малювати, вирізати, складати, тим досконалішим буде її мовлення, а також працюватимуть обидві півкулі головного мозку.

Наступне важливе питання – опанування музичного мистецтва. На наш погляд, у початковій школі на вивчення музики необхідно залишити одну годину. Усі ми розуміємо, що роль музики в нашому житті неocenнена. Крім того, не всі батьки мають змогу оплатити навчання дитини в музичній школі. Таким чином, не слід забирати в дітей задоволення від співу.

Ще одне важливе питання для розгляду – роль у житті учнів уроків фізичної культури. Варто зауважити, що сьогодні значна кількість школярів не можуть похвалитися відмінним станом здоров'я. Більшість із них мають підготовчу та спеціальну групи. Для уроків фізкультури притаманні значні навантаження. Ми вважаємо, що в початкових класах уроки фізкультури доцільно організувати таким чином, щоб на них переважали ігрові форми та методи роботи. Для підвищення рівня обізнаності учнів у спортивних іграх у межах теми можна ввести один теоретичний урок. Також біля школи обов'язково потрібно облаштувати спортивні майданчики, де за гарної погоди можна сміливо проводити уроки [1].

Важливе значення у розвитку сучасного учня початкових класів, звичайно, відіграє комп'ютер. Таким чином, необхідно звернути особливу увагу на вивчення в початкових класах інформатики. На нашу думку, потрібно не лише збільшити кількість комп'ютерних класів, а й забезпечити поділ класів на підгрупи, аби кожен мав змогу закріпити набуті на практиці знання.

У зв'язку з розвитком інноваційних технологій неодноразово озвучувалася думка про те, щоб відмовитися від підручників та перейти на електронні носії інформації. Ми переконані, що підручник був і залишається основним засобом навчання школярів. До речі, його використання збереже ще й здоров'я дітей, зокрема зір, а також батьківські кошти, адже означене обладнання, як відомо, недешево.

Вважаємо за потрібне підняти також питання про участь дітей початкової школи у різноманітних конкурсах. Як відомо, участь у більшості з них є платною. На нашу думку, для школярів необхідно ввести безкоштовні конкурси, аби всі без винятку діти мали змогу перевірити свої здібності, а також отримати відзнаки за свої старання, підвищивши цим свою самооцінку.

Хочеться сказати кілька слів і про уроки розвитку мовлення. Ми вважаємо, що для них краще відвести окремий предмет. Багато вчителів стурбовані зниженням загального рівня мовленнєвої культури школярів. Зважаючи на це, необхідно запровадити планомірну роботу з формування мов-

ної компетенції, вести методично-грамотну роботу з розвитку мовлення, яка, як відомо, потребує спеціально організованих умов та часу.

Болючим питанням для багатьох вихователів, які працюють із учнями початкових класів, є стан організації в школі групи продовженого дня (ГПД). Перш за все, хочемо звернути увагу на надмірну кількість учнів у групах та пропонуємо зменшити їх кількість до двадцяти. Найбільше цією проблемою переймаються малі школи, до складу ГПД яких входять учні різного віку та різних паралелей. Відомо, що навіть учнів одного віку складно організувати, якщо їх надмірна кількість. До речі, рівень знань школярів, які відвідують ГПД, зазвичай низький та середній, самостійно виконувати домашні завдання вони не в змозі, а отже, потребують індивідуального підходу. Чи може бути цікавим таке навчання для дітей? Це питання наразі залишається відкритим.

Особливу увагу хочемо звернути на нову програму початкової освіти, в якій зазначається, що важливим принципом навчання є доступність. Чи справді ця програма є кращою? Чи посилює вона для дітей? Щоб з'ясувати це, вчителям (усього в опитуванні було задіяно 21 педагога) запропонували відповісти на вісім запитань:

1. Чи є нова програма, на вашу думку, посилюючою для учнів?
2. Як ви вважаєте, чи потрібно зменшити кількість учнів у навчальних класах та ГПД до двадцяти?
3. Чи підтримуєте ви думку, що слід відмінити оцінювання учнів у 1-3 класах і звести його до вербального?
4. Чи погоджуєтесь ви з тим, що потрібно об'єднати предмети «Основи здоров'я» та «Я у світі» в один, а «Природознавство» залишити окремим предметом?
5. Чи підтримуєте ви думку про те, що необхідно об'єднати предмети «Образотворче мистецтво» і «Трудове навчання» в один предмет?
6. Чи є необхідність у вивченні «Музичного мистецтва» в школі?
7. Чи погоджуєтесь ви з тим, що на уроках фізичної культури слід зменшити навантаження на учнів?
8. Чи підтримуєте ви думку стосовно того, що зміст предмета «Світознавство» необхідно спрямовувати на сімейне виховання?

Провівши анкетування серед учителів початкової школи, можна зробити висновок: більшість із них погоджуються з думкою, що нова програма для початкової школи заскладна для сучасних школярів, а отже, потребує вдосконалення (рис.).

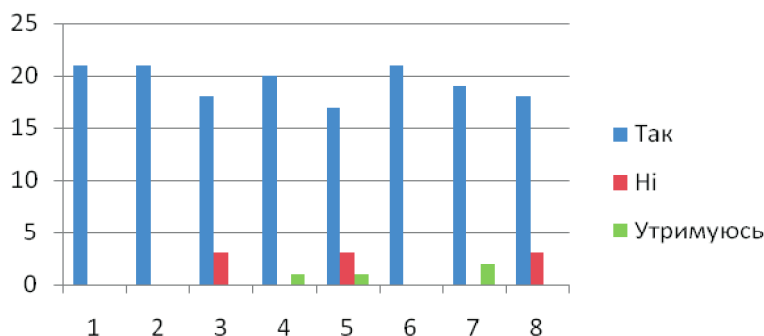

Рис. Результати опитування вчителів, що викладають у початкових класах, щодо доступності нової програми для початкової школи

Зміни, які відбуваються сьогодні в освітній галузі нашої країни, стосуються цілей, змісту, форм, методів, засобів навчання тощо. Безумовно, модернізації підлягає управління освітнім процесом у школі. Зокрема, йдеться про те, що сільська школа є не тільки складовою більш широкої освітньої системи, а й, що не менш важливо, неодмінною частиною сільського соціуму, з яким вона постійно взаємодіє: як сільський соціум виступає джерелом змін в освітньому процесі школи, так і результати освітнього процесу в школі впливають на соціальний, економічний, культурний, духовний розвиток сільського середовища.

Майбутнє сільської школи на сучасному етапі полягає в оптимальному використанні природного, культурного та духовного потенціалу сільського середовища. Цілі вивчення освітніх галузей і навчальних предметів визначено в навчальних програмах, затверджених МОН України. Але при цьому учні міських і сільських шкіл навчаються за однотипними програмами та підручниками, не враховується специфіка природоантропогенного, економічного, соціокультурного середовища сільської місцевості. Сільським дітям сьогодні необхідна освіта, наближена до життя, тобто практико-орієнтована освіта. Тому цілі вивчення освітніх галузей і навчальних предметів, визначені в програмах МОН України, повинні бути адаптовані до умов сільської школи та спрямовані на досягнення її педагогічних і соціальних цілей. Зрозуміло, що при цьому програми не повинні спрощуватися: сільська дитина

повинна здобути повноцінну освіту, але, зберігаючи загальну доступність освіти, сільська школа повинна готувати учня до самореалізації в різноманітних сферах життєдіяльності, не забуваючи й про сільськогосподарський сектор [4, с. 17].

Висновки. Таким чином, зважаючи на викладене вище, можна стверджувати, що сучасна система початкової освіти недосконала і потребує модернізації. Зокрема, слід звернути увагу особливої уваги на наповнюваність класів, оцінювання, об'єднання предметів та їх зміст, а також матеріальне забезпечення шкіл.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Цимбалару А. На шляху до школи майбутнього: моделювання освітнього простору [Електронний ресурс] / А. Цимбалару. – Режим доступу : http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/22/visnuk_23.pdf.
2. Закон України «Про освіту» // Освіта. – 1996. – 25 квітня.
3. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. пед. закл. освіти / М. М. Фіцула. – К. : Академія, 2001.
4. Ястребова В. Я. Освітня програма сільської школи : науково-методичний посібник / В. Я. Ястребова. – Харків, 2004. – 111 с.

Дата надходження до редакції: 14.03.2016 р.

УДК 373.31

Вікторія КОНДРАТОВА,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної та початкової освіти
Кіровоградського ОІППО імені Василя Сухомлинського

РОЗВИТОК ХУДОЖНІХ ТА ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Стаття присвячена проблемі розвитку художніх та творчих здібностей учнів на уроках образотворчого мистецтва в початкових класах.

Ключові слова: образотворче мистецтво, задатки, художні здібності, творчі здібності, інтеграція, дитячий малюнок.

Стаття посвящена проблеме развития художественных и творческих способностей учеников на уроках изобразительного искусства в начальных классах.

Ключевые слова: изобразительное искусство, задатки, художественные способности, творческие способности, интеграция, детский рисунок.

The article is devoted the problem of development of artistic and creative capabilities of pupils on the lessons of the fine arts in initial classes.

Key words: fine arts, making, artistic capabilities, creative capabilities, integration, child's picture.

Країна, в якій усіх дітей навчатимуть малюванню, подібно письму, незабаром стане попереду всіх інших.
Денні Дідро

Постановка проблеми. Вивчення мистецтва в початковій школі має важливе значення для всебічного розвитку особистості дитини.

Першочерговими завданнями мистецької освіти в початковій школі є: розкриття і розвиток потенційних художніх та творчих здібностей, закладених у кожній дитині від народження; стимулювання художньо-образного мислення, проявів уяви та фантазії; засвоєння початкових знань, елементарних уявлень і понять про види та жанри мистецтва, особливості художньо-образної мови мистецтва; розширення художньо-естетичного досвіду учнів; набуття початкового досвіду створення художніх образів за допомогою різних художніх технік; вихо-